

Г. Г. Фесенко
кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри історії і культурології
Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

МОЛОДІЖНИЙ ПРОСТІР У ФІЛОСОФСЬКО-УРБАНІСТИЧНІЙ ТРАДИЦІЇ

Сучасні роздуми про місто як специфічну соціопросторову локацію торкаються різноманітних способів людського буття, де «розміщуються» особистісні смисли, виявляється суб'єктність, відбуваються процеси «становлення разом». Урбаністичний фокус філософсько-антропологічних питань торкається зв'язків суб'єктів із міським середовищем, а також чинників, що забезпечують своєрідний ґрунт для «відтворення» міста. Очевидним стає той факт, що важливу роль у колективному майбутньому відіграє молодь. Це тим більш актуально сьогодні, оскільки половина людства перебуває у віці до 25 років [12, с. 77], серед міського населення молодих людей помітно більше, порівняно з сільською місцевістю. До 2030 року, за різними оцінками, 60% міських жителів у всьому світі будуть у віці до 18 років [18]. Такі швидкі демографічні процеси створюють серйозні проблеми в організації молодіжної присутності у містах. Зокрема, виявляються парадокси: з одного боку, міста є «концентраторами» ділової активності, таланту, можливостей для розвитку людського потенціалу, з іншого – недостатньо сприятливі для молоді через «високу концентрацію неприйнятної міри нерівності (за статтю, віком, майновим становищем тощо). Констатується, що саме молодь часто обмежена у доступі до можливостей, які пов'язуються з «міськими перевагами». Все це свідчить про необхідність розширити увагу до молоді з боку гуманітаристики.

У новій епістемологічній ситуації спостерігається інтерес дослідників до вітальних і ціннісних смислів міста, виявлення просторових потенцій у представленні різноманітного досвіду молоді. Здійснюються міждисциплінарні розвідки молодіжного середовища міста, різноманітних форм «утілених просторів» [14]. Водночас філософське окреслення «молодіжного середовища» (youth empowerment) міста у контексті проблематики реалізації «прав на місто» молодими мешканцями є новим дослідницьким завданням для вітчизняної гуманітаристики.

Урбан-філософські дискурси «молодіжного середовища» набувають значимості не тільки на теоретико-методологічному рівні, а й у зв'язку з важливими практичними завданнями. Це засвідчує, по-перше, глобальна ініціатива ООН – Хабітат із розширення прав і можливостей молоді в рамках розвитку міст [19]; по-друге, українська стратегія підтримки молоді, викладена у Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2016–2020 рр. [5]. В українських містах, де мешкає понад 70% громадян нашої країни, ініційовано розробку чутливих щодо молоді місцевих практик. Наразі існує нагальна потреба у розробці відповідних концептуальних підходів до організації молодіжного середовища міст, що враховують різноманітність соціального досвіду і потреб мешканців, та будуються як інклюзивне місто (inclusive city) [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що осмислення молодіжних форм міського буття формується переважно у міждисциплінарному методологічному полі урбаністики, соціології, культурної антропології, географії та ін. Так, у «новій географії» (зокрема, Дорієн Мессей [10]) акцентується увага не на фізичних локаціях, а на соціальних, які можуть відігравати роль перетворюючої сили для міських просторів. Автор соціально-філософської концепції «право на місто» Анрі Лефевр [4] відкидає поняття «абсолютного» простору та концепцію «простору як вихідного» (space as emergent), запропоновану Мартіном Гайдеггером і Гастоном Башлярю. Для нього «природа простору» (nature of space) завжди продукується, простір виробляється соціально, «вивокється» із природи і природних матеріалів, формується в історично конкретному способі виробництва,

суспільних відносин і виробництва знань. Філософ оперує репрезентаціями просторів, пояснює їх певною мірою діалектичними відносинами; простір є «продуктом», що має використовуватись, має «споживатись», а також «засобом виробництва». Анрі Лефевр пояснює, що простори є продуктами діяльності, що охоплює не тільки економічні і технічні сфери, а й простягається далеко за їх межі, бо вони є також політичними, соціальними продуктами.

Слід відзначити й вітчизняні філософсько-теоретичні пошуки простору. Так, Оксана Делія аналізує два основних підходи щодо тлумачення середовища – як заповненого простору і як оточення (environment) [2, с. 92–93]. Василь Кремень та Валерій Биков [3] пропонують філософське тлумачення «загального об'єктного простору», його декомпозиції на множину предметів його об'єктного складу, відношення між ними. Дослідники ідентифікують також «простір» (space) як деяку множину «структурно упорядкованих об'єктів та їхніх ідентифікаторів, яка подається моделлю, що відображає логічну структуру групування й упорядкування ідентифікаторів об'єктів цього простору» [3, с. 2]. Зазначається, що у філософському значенні соціальне середовище буття людини, яке розуміється як «соціальні, матеріальні і духовні умови існування і діяльності людини, які її оточують», визначально впливає на формування і розвиток особистості, водночас під впливом людини воно змінюється. У процесі цих перетворень змінюється і сама людина [3, с. 2]. Що стосується категорії «середовище» (environment), то дуже важливо з'ясувати – стосовно якої системи розглядається її середовище, оскільки у загальному випадку те, що є середовищем для однієї системи, не є середовищем для інших, які входять до множини цільових просторів. Категорія «середовище» пов'язується із суттєвим оточуючим простором системи, в якому ця система функціонує, розвивається і/або досліджується. Через це для різних систем їхні середовища, як правило, не є тотожними.

Такий підхід дозволяє окреслити просторово-середовищний контекст дослідження сучасних міст, де активними є різноманітні соціальні системи. Окреслюються контексти спеціального філософського аналізу: 1) міський простір, що інтегрує, «бере до свого кола» систему (у нашому дослідженні – «молодь») та її середовище, яке функціонує і розвивається у його складі; 2) міське середовище, що оточує систему, забезпечуючи умови її доцільного, ефективного та безпечного функціонування і розвитку.

Важливими для розуміння життєвого простору стають дискурси «тіла», «втільненого» простору міста. Місто продукує місце для розгортання різноманітних дискурсивних практик його мешканців, що спричиняють дослідження про особливості «переміщення» кордонів тіла та постановку питання про просторові чинники реалізації можливостей людини, її творчої енергії у побудові власного життєвого світу. Слід зазначити, що у перших постмодерністських дослідженнях міського простору приділялась увага концептуальній нерівності за ознакою статі [6]. Зверталась увага на досвід міських жінок, їхню присутність у приватному-публічному, продуктивному-репродуктивному просторах. Справді, модерністські візії міського простору часто осмислювались через чоловічий погляд, через сексуалізацію жіночого тіла [6, с. 13]. Феміністичні розвідки міського життя у фокусі сучасної «flâneuse» (на відміну від «flâneurs», наприклад, Вальтера Беньяміна, Шарля Бодлера, що були виключно чоловічими) спрямовані на дослідження особливостей «буття жінки у місті» [6, с. 14].

Такий дослідницький фокус закономірно спонукав до висвітлення ще одного соціального контексту повсякден-

ності, пов'язаного з «жіночим простором», «простором турботи» – дітей і молоді. Утверджується «дитяча географія» міст (Гілл Валентайн [16], Метью О'Брайен та ін. [11]), сфокусована на висвітленні відповідного повсякденного досвіду та розробці безпечного для дітей і молоді публічного простору міст. Дитяча географія, як правило, насамперед окреслювала досвід проектування дитячих міських локацій у західних промислово розвинених містах. Дослідники звертали увагу на традиційні категорії для захисту прав та запобігання просторової дискримінації у «правах на місто». Але така перспектива, апробована для аналізу гендерного і дитячого повсякдення як «простір турботи», може забезпечити тільки частину відповіді на питання про специфіку молодіжного середовища.

Завдяки міждисциплінарним теоретичним рефлексіям, зокрема постструктуралістським інтерпретаціям урбан-простору, окреслюється дослідницький інтерес до концептів «молодіжне середовище», «міська молодь». Зазначається, що з погляду окресленої множинності соціальних суб'єктів молодіжний простір міста має розглядатись не лише з позиції задоволення повсякденних потреб дітей та дорослих (Нільс де Конінк-Сміт і Марта Гутман) [7], а й творення молоддю міських просторів (Мамаду Діуф) [8].

Дослідники звертають увагу на те, що досвід молодих людей у містах може мати вирішальне значення для розуміння просторових процесів. Так, постколоніальні дослідження міської молоді ускладнили та кинули виклик теорії міського простору. Мамаду Діуф наводить приклад сенегальської молоді і її практики творення публічного простору міст. Дослідник стверджує, що міська молодь в Африці сьогодні перебуває в унікальному становищі в історичному і соціальному сенсі, щоб кинути виклик домінуючій соціальній конструкції міста – традиційній постколоніальній чи такій, що розуміється як неоліберальний простір. У вітчизняних соціально-філософських дослідженнях тема міських просторів для молоді представлена у статті Надії Гапон [1]. Авторка звертає увагу на міський простір, який молодь маркує як своє право на власне художнє видовище, та висвітлює процес витіснення молодіжних субкультур з осереддя міста [1, с. 29–30].

Розглядаючи епістемологічний потенціал просторових теорій для дослідження міської молоді, також необхідно звертатись до філософських концепцій, що пояснюють різноманіття способів міського буття. Важливо осмислювати способи перетворення простору різними соціальними групами. Зарубіжні дослідники виявляють активний інтерес до осмислення молодіжної присутності у міському бутті, визначають специфічні параметри міських умов їхнього життя [9; 14]. Проте й дотепер в урбаністиці проблема «молодіжного середовища» залишається недостатньо дослідженою щодо просторового контексту. Поза увагою дослідників залишаються суттєві для розуміння молодіжного простору міст аспекти, зокрема форми суб'єктності в сучасному мегаполісі, тенденції їхнього розвитку. Йдеться про простір локації, про розуміння міста через способи присутності у місті.

Рівень і характер розробленості проблеми молодіжного середовища міста у сучасному гуманітарному знанні роблять актуальним поєднання двох перспектив – філософії й урбаністики – в єдиній теоретико-практичній площині.

Метою цього дослідження є філософське осмислення соціо-просторового феномена міста щодо виявлення концептуальних основ для окреслення молодіжного середовища міста. Для досягнення поставленої мети пропонується розв'язати такі завдання: по-перше, окреслити можливі «координати присутності» молоді у просторі міста; по-друге, розробити типологію молодіжно чутливих просторів через експлікацію форм повсякденного життя мешканців; включення параметрів «youth empowerment» у філософію міста.

У модерністських візіях місто постає специфічною універсальною реальністю «для людини», функціонально організованим «життєвим простором» тощо. Під час урба-

ністичних трансформацій від модерного до постмодерного стану відбуваються зміни у структурі міського середовища відповідно до прагнень креативної спільноти (Чарльз Лендрі «Креативне місто»). Потреба у самоактуалізації посіла найвищий рівень у ціннісній шкалі постіндустріального міста. Парадигмальні зміни урбаністичної морфології торкаються і такої соціальної групи міського населення, як молодь. Відомо, що вагому частку міського населення складає молодь, яка шукає можливість отримати освіту і роботу. Її значимість визначається більшою мірою не віковою характеристикою, а її місцем у часо-просторі міста – як «ключовий динамічний людський ресурс у досягненні сталого розвитку і процвітання для всіх» [17, с. 30], творець нової реальності (політичної, соціальної, культурної тощо).

Водночас міста не достатньою мірою забезпечують для молоді якісний життєвий простір. Молоді люди зіштовхуються з багатьма проблемами, зокрема з обмеженням їхніх «прав на місто» (молодіжних послуг і зручностей, які мають основоположне значення для забезпечення відпочинку й особистих можливостей у сфері розвитку).

У цьому сенсі особливого значення набувають урбаністичні пошуки «молодіжних кодів» міст, зокрема в рамках ініціативи «молодіжна столиця Європи» (European Youth Capital). Цей статус присуджується європейському місту терміном на один рік, протягом якого місто отримує шанс продемонструвати свою прихильність сучасній молодіжній культурі, найкращим практикам із розвитку соціальної, економічної, політичної активності молоді. Важливо створювати у місті належний освітній простір, що дозволяє молодим людям розвивати компетенції, необхідні для того, щоб бути суб'єктами демократії та інтегруватись у суспільство (бути активними як у громадянському суспільстві, так і на ринку праці) [15, с. 22].

Загалом відбувається переосмислення ролі молоді у процесах розвитку суспільства в глобальному і локальному масштабах. Актуалізується роль молоді в розвитку сучасних міст як «перетворювача» (youth reinventing the city), зокрема під час розбудови «розумної» економіки, реалізації стратегії сталого розвитку міст та участі в урбаністичному плануванні, створенні значимих цінностей для міста.

Дослідники констатують, що місто, яке є центром молодіжного і студентського життя, вважається містом з багатим інтелектуальним потенціалом, містом, де відтворюється людський капітал, містом можливостей, де народжуються і розвиваються нові сміливі ідеї та проекти. Погляд на місто як місце концентрації талановитої та успішної молоді вимагає особливої уваги до творення, облаштування відповідних якісних життєвих просторів та окреслення просторових бар'єрів, з якими молоді люди зіштовхуються у процесі їх переходу від дитинства до дорослого життя. Зокрема, міське середовище має бути таким, куди молодь прагне приїхати, жити і працювати. Отже, молодіжне середовище міста має бути здатним забезпечувати «повсякденну впевненість» молодих людей, а також підтримувати їхню культурно-творчу діяльність.

Примітно, що виявлення взаємозв'язків міста та молоді дотичні до проблем із дослідження ефектів територізації, детериторізації і ретериторізації. Своєрідним аналітичним інструментом, що дозволяє критично висловлюватись про місто, трансформувати його, долати відчуженість, зрушувати граничні межі просторів, є залучення молоді до публічного управління. Зацікавленість у просторовому розвитку міста виявляється, зокрема, у питаннях «виробництва соціального простору» для громадської діяльності.

Слід зазначити, що у місті, де соціалізація молоді за допомогою освіти і роботи є неефективною та такою, що не відповідає вимогам часу, вулиці та майдани можуть стати культурною ареною, на якій молоді люди будуть боротися проти домінуючих застарілих культур. Такий фокус у розумінні міської молоді висвітлює теоретичну складність, з одного боку, поняття міста через необхідність окреслення можливих розривів і «місць збирання» міських просторів, з іншого – молоді як монолітної соціальної категорії.

У фокусі дослідницьких інтересів про міську молодь перебувають різноманітні культурні рухи, орієнтовані на творче втручання в урбаністичний простір (через вуличне мистецтво, еко-акції тощо). Так, паблік-арт розглядається не просто як «мистецтво у місті», а інструмент розвитку самосвідомості міської молоді відносно їхніх цілей і цінностей. Прикладом тут може бути молодіжний рух Set/Setal у Дакарі на початку 1990-х років, проаналізований Мамаду Діуф [8]. У русі брали участь різні соціальні групи молоді (студенти, безробітні, члени опозиційних політичних партій), яких об'єднувало бажання протидіяти деградації навколишнього середовища та ідеї «очищення» – політичного, культурного тощо. Учасники руху впорядковували вулиці, парки, прикрашали їх арт-об'єктами. Створювані ними мурали також містили і продуктивні моменти в побудові нової історичної пам'яті, адже звертались до історичних постатей, закарбованих у колективній пам'яті. Рух звертався і до соціальних вимірів «чистоти» вулиць, влаштовуючи акції проти корупції, проституції, злочинності (боролись із вуличними злочинцями, неформальною торгівлею, влаштовували «облави» на повій, питуңці заклади тощо). У результаті з вуличного хаосу витворюється своєрідним чином впорядкована «територія сусідства» (neighborhood). Таким чином, цей молодіжний рух за очищення вулиць є прикладом переозначення простору щодо виявлення соціоспроможності (sociability) у міських локаціях. Водночас простір вулиці постає як місце перевироблення міської молоді.

Слід зазначити, що такий молодіжний рух мав ознаки й агресивного втручання у домінуючі соціально-політичні практики. Мамаду Діуф звертає увагу на «руйнівну лють» молоді у їхніх прагненнях змін на краще, що втілювались у страйках, демонстраціях, під час чого студенти, безробітні, маргінальні групи знищували символи і знаки офіційної влади у місті. Загалом цей рух може бути прикладом урбаністичних втручань молоді, що призводить до соціокультурної детериторизації та ретериторизації міста.

Досвід міст показує, що громадські «низові» ініціативи є важливим інструментом для змін не тільки міського простору, а й суспільства, який здатний вирішити соціальні і політичні питання, сформувані нову свідомість небайдужого мешканця міста і країни. За кожною невеликою ініціативою стоїть зміна, яка призводить до нової активності і подальшої урбан-трансформації. Важливо це і для індустриальних міст України, що перебувають на етапі урбан-трансформацій пострадянських просторів. І саме молодь, не обтяжена радянським минулим, здатна виробляти новий унікальний досвід культурного активізму, стати креативним соціальним капіталом міст.

Слід зазначити, що урбан-філософські інтерпретації молодіжних просторів, з одного боку, пропонують теоретичні пояснення міського простору крізь призму повсякдення молоді, з іншого – у процесі розуміння молодіжних урбан-практик відкриваються нові епістемологічні можливості в окресленні міських просторів, потенційно спроможних до перетворення. Так, спостерігаємо, як молодь об'єднується навколо ідей, що змінюють міське середовище. Зокрема, популярності набувають локальні урбан-дії з перепланування публічних просторів на рівні вулиці, будинку, що здійснюються із широким залучення мешканців. Ідеться про так званий «тактичний урбанізм» (tactical urbanism) [13].

Молодь може бути екологічно проактивною [9, с. 16], оскільки молоді люди більше обізнані у нових технологіях, вони можуть бути навчені і брати участь і міських проєктах зі зменшення наслідків зміни клімату (таких, як імплементація екологічно чистих технологій, еко-модернізація інфраструктури тощо). Еко-компетенція молодіжних рухів поширюється і на стратегії щодо реалізації соціальних та економічних прав, зокрема права на екологічно чисте житло, навколишнє середовище, охорону здоров'я, освіту та ін. Молодіжні втручання у міський простір виявляються через активність в озелененні і прибиранні міських територій, а також у створенні «зелених команд» [9, с. 17], які пропону-

ють професійні послуги з навчання та розвитку еко-бізнесу. Безперечно, що подібні молодіжні урбан-практики мають неабияку цінність з погляду «людських інвестицій» у місто.

Проведений філософсько-урбаністичний аналіз засвідчив, що:

1) постмодерна концептуалізація просторової різноманітності актуалізує інклюзивні параметри присутності молоді у місті; повага до різноманітності як конструкт сучасного міського простору передбачає розгортання урбан-локацій, у яких можливим є вияв творчої суб'єктності молоді;

2) статус молоді у місті як носія нової культурної реальності формує теоретико-епістемологічний виклик традиційній теорії простору; на основі різних позицій молоді у місті, її ставлення до урбан-середовища формується потреба у застосуванні пізнавальних процедур об'єктивного та суб'єктивного врахування впливу молоді на міську динаміку, тим самим забезпечуючи більш цілісне уявлення про багатоманітність форм міського життя;

3) молодіжно чутливі практики/молодіжні рухи орієнтовані як на об'єктне «право міста» (право бути присутнім), так і суб'єктне, проєктивне («простір відповідальності» – за міське середовище – екологічне, політичне, культурне тощо); молодь здатна виробляти унікальний досвід культурного активізму; молодіжні втручання у міський простір здатні привнести нові смисли, значущі цінності для міста, можуть ідентифікуватися як креативний соціальний капітал міста.

Філософсько-урбаністичне відтворення молодіжних моделей життєвого простору міста, на нашу думку, потребує подальшого поглибленого дослідження. Перспективи подальших розвідок можуть бути пов'язані з концептуалізацією молодіжних урбан-просторів у широкому діапазоні – від безпечності до креативності.

Література

- Гапон Н.П. Соціально-філософські проблеми гуманізації соціального простору міста / Н.П. Гапон // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2016. – С. 28–31.
- Делія О.В. Категорії концепту «середовище»: теоретичний аналіз / О.В. Делія // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – С. 92–95.
- Кремень В.Г. Категорії простір і середовище: особливості модельного подання та освітнього застосування / В.Г. Кремень, В.Ю. Биков // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 2. – С. 3–16.
- Лефевр А. Социальное пространство / А. Лефевр // Неприкосновенный запас. – 2010. – № 2 (70). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nlobooks.ru/rus/nz-online/619/1760/1761/>.
- Фесенко Т.Г. Управління архітектурою проєктних дій державної програми (на прикладі цільової програми «Молодь України») / Т.Г. Фесенко, Г.Г. Фесенко // Управління проєктами та розвиток виробництва. – 2016. – № 1 (57). – С. 86–106. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pmdp.org.ua/index.php/ua/2016/1-57-2016?id=1440>.
- Amin A. Cities: reimagining the urban / A. Amin, N. Thrift. – London : Polity Press, 2002. – 192 p.
- De Coninck-Smith N. Children and Youth in Public Making Places, Learning Lessons, Claiming Territories / N. De Coninck-Smith, M. Gutman // Childhood. – 2004. – № 11 (2). – P. 131–141.
- Diouf M. Wall Paintings and the Writing of History: Set/Setal in Dakar / M. Diouf // GEFAME: Journal of African Studies. – 2005. – Vol. 2. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://quod.lib.umich.edu/cgi/t/text/text-idx?c=gefame;view=text;rgn=main;idno=4761563.0002.102>.
- Inclusive Cities. Toward gender equality, youth empowerment, and non-discrimination // Discussion Paper. – 2015. – № 8. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unhabitat.org/inclusive-cities-toward-gender-equality-youth-empowerment-and-non-discrimination-discussion-paper-8/>.
- Massey D. For Space / D. Massey. – London : SAGE Publications, 2008. – 222 p.

11. O'Brien M. Children's Independent Spatial Mobility in the Urban Public Realm / M. O'Brien, D. Jones, D. Sloan and M. Rustin // *Childhood*. – 2000. – № 7 (3). – P. 257–277.

12. State of the Urban Youth, 2010/2011: Levelling the Playing Field: Inequality of Youth Opportunity. – 2010. – Vol. 11. – 86 p.

13. Tactical urbanism. Short term action. Long term change [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://issuu.com/streetplanscollaborative/docs/tactical_urbanism_vol.1.

14. The Spaces of the Modern City: Imaginaries, Politics, and Everyday Life / ed. by Gyan Prakash & Kevin M. Kruse – Princeton and Oxford : Princeton University Press, 2008. – 457 p.

15. Turk A. European Youth Capital and its link to the EU Youth Policy / Anja Turk, Magdalena Kurz; Editor: Anja Turk ; Institute MOVIT. – Ljubljana : Institute MOVIT, 2013. – 34 p.

16. Valentine G. Public Space and the Culture of Childhood / G. Valentine. – Burlington, VT : Ashgate Pub Ltd, 2004. – 133 p.

17. Verhoeven M. Urban Youth: Actors of Change: An Exploration Into Everyday Life of Deprived Urban Youth / M. Verhoeven, T. Davids, L. Schulpen. – Nijmegen : Radboud University Nijmegen, 2007. – 151 p.

18. Youth and The City: Comparative Perspectives on Urban Space, Class, and Gender in Recife (Brazil), Hanoi (Vietnam), and Lusaka (Zambia) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.wilsoncenter.org/event/youth-and-the-city-comparative-perspectives-urban-space-class-and-gender-recife-brazil-hanoi>.

19. Youth empowerment for urban development. Mainstreaming Youth in UN-Habitat Programmes. – United Nations Human Settlement Programme (UN-Habitat), 2012. – 46 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.youthpolicy.org/library/documents/youth-empowerment-for-urban-development/>.

Анотація

Фесенко Г. Г. Міський простір у філософсько-урбаністській традиції. – Стаття.

У статті здійснено огляд урбаністичних практик молоді у контексті модерних і постмодерних теорій простору. Досліджено особливості культурної присутності молоді в урбанізованому просторі. Проаналізовано топоси міста з урахуванням специфіки виявлення молодіжної суб'єктності. Молодіжні рухи презентовані як просторова відповідь на сучасні виклики урбанізації. Пропонується нове вирішення проблеми ідентифікації міських просторів через експлікацію особливостей присутності молоді на урбанізований простір. Молодь постає не лише як об'єкт особливої турботи у просторі міста, а й як активний суб'єкт просторового творення. Розглядаються концептуальні параметри нового етапу творчого включення молоді до міста. Окреслюються евристичні можливості про-

активних практик молоді для урбаністики через перспективу формування інклюзивного міста, а також концептуального проектування «нової культурної реальності».

Ключові слова: місто, молодь, простір, середовище, урбаністичні тенденції, суб'єкт.

Аннотация

Фесенко Г. Г. Молодежное пространство в урбан-фило-софской традиции. – Статья.

В статье произведен обзор урбанистических практик молодежи в контексте модернистских и постмодернистских теорий пространства. Исследованы особенности культурного присутствия молодежи в урбанизированном пространстве. Проанализированы топосы города с учетом специфики выявления молодежной субъектности. Молодежные движения представлены как пространственный ответ на современные вызовы урбанизации. Предлагается новое решение проблемы идентификации городских пространств через экспликацию особенностей присутствия молодежи в урбанизированном пространстве. Молодежь выступает не только как объект особой заботы в пространстве города, но и как активный субъект пространственного творчества. Рассматриваются концептуальные параметры нового этапа творческого включения молодежи в город. Определяются эвристические возможности проактивных практик молодежи для урбанистики в перспективе формирования инклюзивного города, а также концептуального проектирования «новой культурной реальности».

Ключевые слова: город, молодежь, пространство, среда, урбанистические тенденции, субъект.

Summary

Fesenko G. G. Youth space in the urban-philosophical tradition. – Article.

The article deals the review of the urban experience of young people in the context of modern and postmodern theories of space. The characteristics of cultural presence of youth in an urban space are investigated. The city toposes analyzed taking into account the specificity of detection of youth subjectivity. Youth movements are presented as a spatial response to the current challenges of urbanization. It proposed a new solution to the problem of identification of urban spaces through the explication of features youth presence in an urban space. Young people considered not only as an object of special care in the city space, but also an active subject of spatial creativity. The conceptual parameters of a new stage of creative inclusion of young people in the city are considered. The heuristic possibilities of proactive practices for urban youth are defined in term of forming the inclusive city, and also the conceptual design of the “new cultural reality”.

Key words: city, youth, space, environment, urban trends, subject.

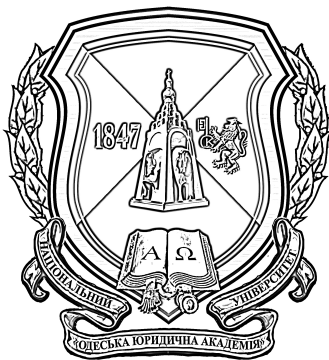
ЗМІСТ

К. С. Аверіна	
Сучасна криза ідентичності: активність особистості чи шлях до сингулярності.....	3
К. І. Алексєєва	
Гносеологічний статус ціннісного аргію у філософській аксіології.....	6
Г. О. Арсєнтьєва	
Філософи Нового часу щодо феномена спілкування.....	10
Багірлі А. Х.	
Проблема безработиці в Азербайджане.....	13
Я. Д. Барінова	
Новые грани человеческого бытия в эпоху новых медиа: социально-философский анализ.....	16
А. И. Бузаров	
Глобализация, демократизация и арабское общество: соотношение явлений.....	19
І. І. Булига	
Особливості секуляризації й атеїзації Волинського регіону в контексті радянського модерністського проекту.....	23
А. Р. Бурій	
Борьба тенденций у російській культурі XIX століття. Частина II.....	27
Р. А. Горбань	
Персоналістична тринітологія Чеслава Станіслава Бартніка.....	31
В. И. Гриб	
Душа и дух в природе человека.....	37
Л. В. Діденко	
Квадрорівність екзистенції: термінокаркас перехідностей.....	41
В. І. Додонова	
Політична дискурсологія й проблема відповідальності журналістів за якість інформації.....	45
Ель Гуєссаб Карім	
Специфіка соціально-філософського аналізу арабського світу в аспекті глобалізаційних практик.....	49
Е. И. Ергєєва	
Термин «автопоэзис»: историко-философский экскурс.....	53
Н. В. Іщук	
Проблема формування людської особистості в сучасній науковій і релігійній антропології.....	56
М. Г. Кантока	
Правове регулювання інформаційної безпеки держави та громадянське суспільство.....	60
М. О. Кіцул	
Середньовічна православна педагогіка.....	63
М. О. Колотило	
Ментальність і менталітет: онтологічний статус та антропологічні виміри.....	66
В. И. Коляда	
“Prolegomena” к пониманию предмета философии как науки.....	70
Л. Г. Компанієць, О. О. Убейволек	
Толерантність як детермінанта ефективності міжкультурної комунікації: соціально-філософський аспект.....	74
Л. Д. Кривега, Е. В. Сухарева	
Африка в современных координатах развития.....	77
М. В. Лукашенко	
Взаємозв'язок трансформацій соціальності й цінностей.....	81
Б. К. Матюшко	
Михайло Драгоманов: позитивістська деконструкція ідейної спадщини Тараса Шевченка.....	86

М. М. Мовчан Страх і релігія у філософсько-антропологічному дискурсі.....	90
О. Г. Найдьонов Теоретико-методологічні особливості сучасного дискурсу мережевого суспільства: плюралізм і міждисциплінарність.....	94
А. А. Нерубаская Бинарные аттракторы личности с бифуркационным сознанием.....	99
О. Е. Никитченко Новітні тенденції релігійного життя.....	102
Р. І. Олексенко Філософська рефлексія розвитку ринкового господарства в Україні у XIX – XX століттях у поглядах М. Бунге.....	105
Л. Г. Павлишин Феномен життя: неklasичний спосіб розуміння і тлумачення.....	108
К. В. Райхерт «Тёмный город» Алекса Проюаса в свете философии Филипа Киндред Дика.....	112
А. В. Райчинець Відкритість мусульманської теології Фетхуллаха Гюлена.....	116
Л. М. Романкова Виховання «людини культури» у просторі вищого навчального закладу.....	120
В. М. Слюсар Провокація як інструмент «міфічного» насилля.....	125
В. С. Сосунівський Територіальна громада: сутність та соціальне призначення.....	129
О. А. Слис Роль церкви у процесі націєтворення: український варіант.....	132
К. В. Тетерятников Протестантська трудова етика та український контекст.....	135
Т. С. Троїцька, Г. Г. Тараненко Цілісність людини у трансдисциплінарному синтезі: спроба філософської кристалізації.....	139
Н. М. Філяніна Комунікативні аспекти екоосвіти.....	142
Г. Г. Фесенко Молодіжний простір у філософсько-урбаністичній традиції.....	146
М. А. Халиман Мировоззренческое противостояние как основа современного геополитического реформирования.....	150
Чжань Сінь Філософія і релігія у науковій спадщині Ореста Новицького.....	153
О. О. Шаравара Клаус Шваб «четверта промислова революція»: світоглядні ідеї.....	156
А. О. Шевель Витоки українського гуманізму.....	159
В. Е. Шедяков Ресурсный диапазон информационного взаимодействия: стратегические коммуникации общества сквозь призму дрейфа гуманизма.....	163

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Науково-практичний журнал

Випуск 15

Одеса
2017

У п'ятнадцятому номері журналу «Актуальні проблеми філософії та соціології» розглядаються філософські питання буття людини в сучасних суспільствах. Автори піднімають традиційні для філософського дискурсу проблеми, обмірковують шляхи їх вирішення у сучасному українському суспільстві. Багато уваги приділено філософському осмисленню суспільства, буття, діалектики, свободи, релігії як традиційних предметів філософської рефлексії. У номері також подається соціологічне осмислення політичних і соціальних подій, об'єктивний, неупереджений соціологічний аналіз суспільної свідомості, соціологічне супроводження тих процесів, які відбуваються в країні. Автори розкривають й актуальні соціологічні візії принципів побудови сучасних суспільств, соціологічне осмислення освіти.

Матеріали, оприлюднені у п'ятнадцятому номері журналу «Актуальні проблеми філософії та соціології», можуть бути корисними для науковців, викладачів, аспірантів, докторантів, студентів вищих навчальних закладів, а також для всіх тих, хто цікавиться філософськими та соціологічними проблемами сучасних суспільств.

Наукова рада:

Голова Ради – *С.В. Ківалов*, д-р юрид. наук, професор, академік НАПрН України, академік НАПН України (Одеса, Україна)

В.С. Бакіров – д-р соціол. наук, академік НАН України, член-кореспондент НАПН України, академік АН ВШ України (Харків, Україна)

А.Є. Конверський – д-р філос. наук, професор, академік НАН України (Київ, Україна)

О.С. Токовенко – д-р філос. наук, професор (Дніпро, Україна)

В.О. Туляков – д-р юрид. наук, професор, член-кореспондент НАПрН України (Одеса, Україна)

В.Ф. Цвях – д-р політ. наук, професор (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

Е.А. Гансова – д-р філос. наук, професор (Одеса, Україна)

І.В. Голубович – д-р філос. наук, професор (Одеса, Україна)

О.М. Дікова-Фаворська – д-р соціол. наук, професор (Київ, Україна)

П. Длугош – д-р соціол. наук, професор (Ржешов, Польща)

О.А. Івакін – д-р філос. наук, професор (Одеса, Україна)

Т.Г. Каменська – д-р соціол. наук, професор (Одеса, Україна)

Н.В. Коваліско – д-р соціол. наук, професор (Львів, Україна)

П.В. Кутуєв – д-р соціол. наук, професор (Київ, Україна)

С.В. Куцепал – д-р філос. наук, професор (Полтава, Україна)

С.А. Крилова – д-р філос. наук, професор (Київ, Україна)

О.В. Лісієнко – д-р соціол. наук, професор (Одеса, Україна)

С. Мінева – д-р філософії, професор (Софія, Болгарія)

Д. Мірчев – д-р філос. наук, професор (Софія, Болгарія)

В.М. Оницьук – д-р соціол. наук, професор (Одеса, Україна)

Т.В. Розова – д-р філос. наук, професор (Одеса, Україна)

Є.Л. Стрельцов – д-р юрид. наук, професор (Одеса, Україна)

Н.В. Хамітов – д-р філос. наук, професор (Київ, Україна)

В.В. Чепак – д-р соціол. наук, професор (Київ, Україна)

І.В. Шамша – канд. філос. наук (Одеса, Україна) – відповідальний секретар

І.В. Шапошникова – д-р соціол. наук, професор (Херсон, Україна)

С.А. Щудло – д-р соціол. наук, професор (Дрогобич, Україна)

Д.В. Яковлев – д-р політ. наук, професор (Одеса, Україна) – головний редактор

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» 14.01.2017 р. (протокол № 1)

Науковий журнал «Актуальні проблеми філософії та соціології» включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Науково-практичний журнал «Актуальні проблеми філософії та соціології» зареєстровано Державною реєстраційною службою України (Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 2082610626 Р від 25.06.2014 р.), внесено до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з філософських наук на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, відповідно до Наказу МОН України від 29.12.2014 р. № 1528 (додаток № 11)